

П. А. КУЛІШ

---

# МАГОМЕТ И ХАДІЗА

ПОЭМА


---

PG  
3948  
К856М3  
1883  
с. 1  
РОВА

Печатано вві Львові  
в друкáрні Карóля Будвѣйсера  
Р. Б. 1883



МАГОМЕТ И ХАДИ́ЗА



Digitized by the Internet Archive  
in 2009 with funding from  
John and Mary A. Yaremko Foundation

П. А. КУЛІШ

---

# МАГОМЕТ И ХАДІЗА

ПОЭМА

---

Печатано въ Львові  
в друкáрни Карóля Будвейсэра  
Р. Б. 1883



~~~~~  
Накладом Автора.

# ЗАМІСТЬ ПЕРЕДНЬОГО СЛОВА

п р о

## МАГОМЕТА.

Ще як він був незнаній и вбóгий, полюбíла ёго багáта вдова в Мёцці, на имя Хадíза, и хоть у ёго рíдному крáї було в звичáї многожёнство, не засмутив Магомёт своёй дружини ни однёю соперницею: додёржав íй вёрности дваццятьчотíри рóки, поки жила вона на свíтí. Як зробивсь він першим чоловіком між Арабáми, одна з найвродливших жёнщин, Аёша, сказала ёму раз: „Чи не старá ж у тебе жінка? чи не посилáе тобі Бог мене за лóччу дружíну“? — „Во íмя Бóга, нí! відказав Магомёт. Не мóже бóти лóччою дружини над неí: бо вёрувала вона в мене тогдí, як люде мною поневёряли, пíдняла мене вгóру тогдí, як був я вбóгий и як мене гóнсно“.

*Др е п е р.*

Не говори зо мною про кохáння,  
Про жíзни цвіт, про щáстьє... Ти не знáєш,  
Якú своїм дівóчим залицáнням  
Тонкú струнú в душі мо́й торкáєш.

—  
Аёшо люба, со́няшне сердёнко!  
Ти всі квіткí хотíла б осияти,

Заговоріти с кожною любенько  
И приголубить, як дитину мати

---

Та мій цвіток незрімо процвітає,  
Незрімо діше сонця красою;  
Над ним и в день и по ночам сийє  
Світило щастя вічною любовью.

---

И поки тху могó, поки Алла́ху  
Угóдно на землі мене́ держати,  
Не бóде той, хто не досту́пен стра́ху,  
Очи́ма іншої собі шука́ти.

---

Ти ка́жеш, лóчча, кра́шша? Ні одної  
Нема́ на світі лóччої й не бóде....  
Во і́мя Бо́га, краси́ті тако́ї  
Не ба́чили ніко́ли грі́шні лю́де!

---

Возьмі́ у мене́ о́чі, подиві́ся  
На не́ї з ви́сока, з небес пречі́стих,  
Звідкі́ль всі по́мисли святи́ взяли́ся  
И чу́ства пра́ведні серде́ць огні́стих.

---

Як в глибини́ бездо́нну океа́на  
Алла́х всезря́чим прозира́є о́ком,  
Як до схід сонця над ночні́м тумано́м,  
Зоря́ над сонним світи́цця востóком:

---

Так в Магоме́тову прозрі́ла ду́шу  
Хаді́за, Бо́же о́ко, сонце я́сне,  
И зрозумі́ла все, про щò я му́шу  
Віща́ти міру, до́ки й жи́знь пога́сне.

---



Я був малій, мизерний и незнаній, —  
Вона́ мене́ між тисячами взділа,  
И зо́лото й верблюдів каравани,  
И всю судьбу́ міні своєю вручила.

---

Мене́ лиха́ тісни́ла ворожнёта,  
Вона́ мов скеля́ при міні сто́яла,  
И оклеветаного Магоме́та  
На всю вселенную́ б не проміня́ла.

---

Тиня́вся я промі́ж людьмі́ чужі́ми, —  
Вона́ міні́ мов со́нце осміха́лась,  
И помишленнями́ її́ святі́ми  
Моя́ душа́, мов перлами́, втіша́лась.

---

У ни́щети́ я не́ю був бага́тий,  
В бага́цтві не́ю був я милосі́вий :  
Вона́ робі́ла, що з моє́ї ха́ти  
Уті́шеним вихо́див неща́слі́вий.

---

Неха́й Алла́х усю́ красу́ по світу  
В оді́н алма́з бесці́нний позбіра́є, —  
Не зася́є він так Магоме́ту,  
Як дух Ха́дізи перед ним сия́є.

---



## П Р О Л О К Г.

### I.

Роскінулась есі по всій землі ширóко;  
Импéрия Всемірна звéсья згóрда.  
Мор'я, земля и все на ній, щò бáчить óко,  
Усé твоé, невóля и свобóда.  
Свобóда тiсьчам, невóля милліóнам:  
На тiм стоiш, пану́еш, порядку́еш.  
Все покору́ецця тоби́ й твоiм закóнам,  
А хто б опéрь, до кóрени зруiну́еш.  
Так пра́виш свiтом ти и над царьми́ царiу́еш.

### II.

Одiн був тiльки царь, та не від сéго мiру,  
Що нéхтував страшну́ твою́ поту́гу.  
Носiв корóну він ис тёрну, а порфи́ру  
С карма́зину, невірам на нару́гу.  
Ти віддала́ й ёго́, черéс свогó Пилáта,  
Лихiм Жидáм на му́ку й на пропáтте;  
И хоть булі в твогó помiтi рúки кáта,

Та заслужила вічне ти прокляття,  
И не спасе тебе ні розум, ні завзяття.

III.

Прокляв Господь всі пять столиць твоїх великих,  
Почавши віт тебе, Єрусалиме:  
Россіяв Жидову проміж чужі язїки . . .  
Тебе ж останнього прокляв він, Рїме:  
Щоб ти побачив, як стовпї твої крушілись,  
Що ти на них своєю главу возносив,  
Як там по іншому закові молились,  
Куди нові скрижалі ти приносив  
И, замість Господа, себе в них превозносив.

IV.

На всій імперїї, що Рїмською прозвали,  
Дягла печать прокляття страшного,  
Що духа Божого в живому не познали,  
Аз мертвого собі зробили Бога,  
И поглумілися над правдою святою,  
Котрою дух Господень в нас сияє,  
Над вічним Божеством и неба висотою,  
Куди и розум наш не досягає,  
Котру один Творець всього живого знає.

V—VIII.

Озвався був против великого скандалу  
Святий філософ, Нестор Цариградський,  
Та оддано його безбожним на поталу,  
Що їх родив на світ владика адський.  
Замучили його, як и того, що Богом  
Зробили мертвого, на глум россудку:

На клеветі́ клевет нагромозди́ли сто́гом,  
А з мук ёго́ тяжкі́х зроби́ли шутку,  
Припра́ву до свого́ по́півського прибу́тку.

ІХ.

„Ой хто б нам дав крилі, крилі мов голубіні,  
Мовля́ли тайкома́ Несторія́не,  
Щоб зві́ці нам леті́ть в далéкі україни,  
Покі́нувши се збо́рище пога́не!  
Осо́бмося, браті́, як птах на зді́ висо́кім,  
Рату́ймо чі́стую любві́ нау́ку,  
Злуча́ймо пра́ведність из ро́зумом глибо́кім,  
Неха́й доста́неця від ді́да вну́ку,  
И всолоди́ть ёго́ пото́мкам жи́зні му́ку“.

X.

И забира́ли все сво́е добро́ убо́ге,  
И до степі́в Ара́бських прямува́ли,  
И, проклина́ючи золоче́ні черто́ги,  
Собі́ хати́ в пусти́ні будова́ли.  
И ві́рні, ба́чивши, що сі́ Несторія́не  
Немо́в свічки́ у Це́ркві погасі́ли, —  
Як се́рцем и умо́м справде́шні Христия́не,  
Приту́лку серед них собі́ просі́ли,  
И поро́х від чо́біт Царгра́дзький обтрусі́ли.





## ПІСНЯ ПЕРВА.

### I.

Аравія ... Се тут Егіпецькі божіща,  
Онұфиси та Мневиси забулись;  
Се тут, скитаючись бес хатнёго жилища,  
Жиди до Господа свого вернулись.  
Тут, на горі, гримів кріз тучи гóлос Бóга,  
Едино́го предвічного владіки;  
Тут по́ломъем в ночі значілася дерóга;  
Тут сяево́м сия́в проро́к вели́кий,  
И покоря́всь ёму́ в пусти́ні ка́мінь ди́кий.

### II.

В землі, реко́мії Уц, мудре́ць тут проя́вився.  
Що Бóга звав на суд за го́ре жи́зні.  
И перед ним умо́м и се́рцем покорі́вся,  
Як поли́лись вели́чні укорі́зні.



Упавши ниць, тремтів од слова, як од грóму,  
Все тво́риво в душі одмалюва́лось.  
И Бо́гу ви́шньому, єди́ному свято́му,  
Бессме́ртна в се́рці піснь озва́лась,  
Наро́дам и ві́кам наслідде́м вічним ста́лась

III.

Ара́вие! ти, мов той ум фундаме́нтальний,  
На ка́мені твердо́му оснува́лась.  
Ти ма́єш стро́гий вид, заду́мчиво-печа́льний,  
И Камене́стою в сусі́д назва́лась.  
За те ж тебе́ лихі сусі́де оббегáли,  
Не то́впилсь в суху́ твою́ пусти́ню.  
Твої́ джикгита́рі тира́ннії не зна́ли,  
Храни́ли во́лю й пра́вду, як свя́тиню,  
Твори́ли си́льним суд, а вбо́гим милости́ню.

IV.

Ара́вие! ти, мов той Беду́и ревни́вий,  
Камі́ннем та песе́ком обгоро́дилась,  
Схова́лась од чужі́х у за́тишок щає́ливий,  
Над мо́рем, як над зе́ркалом, схили́лась.  
Там ра́єм пі́шним ти, барві́стим зелені́ла,  
Про твій оа́зис морехо́ди зна́ли,  
До тебе́ парусі́ носі́ли їх, мов кри́ла:  
Щасли́вою вони́ тебе́ прозва́ли,  
И про тебе́ казкі́ диво́вижні каза́ли.

V.

С тебе́, Ара́вие, с тво́го дво́йно́го ло́на,  
Як з дре́внєї Юде́ї й Самари́ї,  
Пові́нен в мир при́йти нові́й творе́ць зако́на,



Возвішений, як óний Син Марії . . .  
Вже він прийшов, пророк, пустині просвітитель,  
И шéствує, незнаний ще нікому,  
Ні рóдичам близькím, од них далéкий жiтeль,  
Ні рiднiй нéнцi, ні собі самóму,  
Спасéнних зádумiв поэту мовчязнóму.

VI.

Не клóча журавлiв по над степóм неслáся,  
Не з вiрею летiли сiрi гýси,  
Не нiзка байдакiв по мóрю простяглáся :  
То степовi човнi плiли по сýсi.  
Беснáруснi човнi, безвéсельнi кгалэри,  
Гуськóм плiли и пливучi хитáлись :  
Двугóрбi вьючакi, цiбатi дромадэри  
В пескú глiбóкому немóв купáлись,  
И порохi стовпóм за нiми пiдiймáлись.

VII.

Се з Мéкки каравán до Сiрiи прямé,  
Из здóбиччю морськiх пучiн глiбóких,  
Щоб закупiть всéго, щó жéнщину чарúє,  
И нарядiть Арабок свiтлоóких.  
Корáли дорогi та жемчугi Цейлóнськi,  
З бальзáмами, алóем, комфороúю,  
Навьючять каравán блаватусом Сидóнським.  
Кармáзином, серпáнками, тафтóю  
И бiлою, як на Ливáнi снiг, габóю.

VIII.

Та Магомéт не мав у всéму каравáни  
Нi зéрняткa. Се все булó Хадiзи,

Багатої вдови, між паніями пані,  
Що торг велá від Инда до Таврізи.  
Він — хлопець молодій, її підпарубочий,  
Вдовіченко убогий, та вродливий  
Цесувáв не знаючи солóдкий сон дівочий . . .  
Висóкий був, рум'яний, чорнобрівий;  
Мов та Полярниця, ясні блищáли óчі.

### IX.

А гóлос — водопад, гучний, дзвінкий, гримучий,  
В садú в Хадізи, у раю земно́му,  
Що рíне кристалéм з нахíленої кру́чи  
И по песку́ шуму́є золотóму.  
Ніхтó в Ара́ві на дiкiй кобилiцi,  
Що в табунi залiгало арканом,  
На вiхрi степовiм, блискавконóгiй птiцi,  
Не мчавсь такiм орланом-гурриканом:  
Так тiлько смёрти дух летiть над океаном.

### X.

Нiхтó стрiли в орла́ так не пуска́в висóко,  
Не здобува́в ёго́ з за хмар лету́чих;  
Нiхтó не порина́в у мо́ре так глибо́ко,  
И в ге́рцi не явля́всь, так го́рдо звúчи.  
В розмо́вi ж и дiдi ёго́ остерега́лись,  
Щоб не довiв до соромá старéньких,  
А друзi рóзумом живiм ёго́ шишáлись,  
На не́го на́дились дiвчáчi нeньки,  
И бiгали за ним хлопýта молодeнькi.

XI.

Хлоп'ят любів, з дїтьмі, мов сам дитїна. грався.  
Вонї ёму здавалися пташк'ами;  
Їх рєготом та скóками втішався,  
І веселївсь забúтими пісн'ями.  
А пóслї пустотні впад'ав у сум глибóкий,  
Під п'альмами хов'ався мовчязлівий,  
Скит'авсь по кам'яній пустїні одинóкий,  
Мов заходень, стратєнець нещаслівий,  
Серед чужїх людєй безлюдник боязлівий.

XII.

То не була журб'а, що він малїй и вбóгий  
Помїж велїкими багатир'ями:  
Що цїлині ёму не óрють круторóгі,  
Не ходять кóні в нєго табун'ами;  
Що чабанї от'ар у нєго не пильнóють;  
Що не ёго верблóуди карав'аном  
Од мóря Кр'асного до Чóрного прямóють;  
Що не зовóть ёго велїким п'аном,  
Нї шєйхом-дїдичем, нї князем, нї гетьм'аном.

XIII.

Журївся він, чогó ёго нарóд кум'ирам.  
Мов Гóсподу живóму, поклон'явся!  
Чомó славетникам, тим шєйхам, тим ем'ирам,  
Так як ёму, Бог жїзнї не явл'явся!  
Про Бóга жїзнї він, ще хлопчиком малєньким,  
Чув'ав у Бóзрасї, фортеці Кгрєцькїй,  
Як в Сїрню ходїв из дїдусєм старєньким  
Та гостюв'ав в обїтелї чернєцькїй.  
І снївсь ёму той Бог в землї ёго отєцькїй.

XIV.

Там, в Мецці гóроді, над водянїстим лўгом,  
В найстаршóму зо всіх старїх святїлиць,  
Стояло годовїм, чи повсякдєнним, крўгом  
Трї сóтні шість десѣт гидкїх страшілиць;  
А серєд них лежѣв, замїсть живóго Бóга,  
Бездўшний кáмїнь, що упѣв ис хмáри  
И назначїв що-днѣ чудóвища святóго,  
Щоб честь ємў и шану воздавáли,  
Творїли мóлитвї, акáфисти спївáли.

XV.

Гордўючи дурнїм, паскўдним суевїрством,  
Завóдив Магомѣт про нѣго мóву,  
Та, за рахóваним попївським лицемїрством,  
Перѣпято дорóгу єго слóву,  
И названо єго недóвїрком проклѣтим,  
Що по дїдáх наслїддя не шанўе,  
Що, догоджáючи вольнóдумцям завзѣтим,  
Перѣкази спасєнницькї руйнўе,  
И рóзумом мирськїм грїхóвно коверзўе.

XVI.

„Во їмя Бóга, ви, що звїшите просвїтїлись,  
Ви, що з небєс премўдрїсть осягну́ли,  
Що для громадзького спасєннѣя народїлись,  
И ввесь нарóд у тѣмряву втягну́ли!  
Промóвив Магомѣт жерцѣям серєд Каáби:  
Возьмїть мечá Дамáського яснóго,  
Що на єго клинóк не впáло óко бáби,  
И вїберїть бoйцѣя найголїннóго,  
Котрóго чєствують по всїй землї Ара́би.



XVII.

Я, сирота малій, убогий и незнаній,  
Що в Бозі вся мой надія й сила,  
Пійду ш шаблюкою на першого між вами,  
И Асмодэю обрубáю крiла.  
Колi сi камяни боги очима бачать,  
Колi сi глушани ушима чувають,  
Нехай вони тому кiнець из нас призначать,  
Кого жерци безбожним именувають,  
Недóвiрком зовуть: кощунником плямують“.

XVIII.

Тогдi щчинiвся гук в святiлицi страшенний  
Всi кулакi угору пiдiймали.  
Заверещав народ, завiв, мов пес скаженний.  
Жерци одéжу на собi подрали.  
Сто рук жорстких, мiцних вхопило Магомéта,  
И волокло ис капища на страту.  
Кипiла клéкотом полiвська ворожнéга,  
Бес суду вiддавала в руки кату,  
И обiцялась дати с Кааби щедру плату.

XIX.

Пiд сей безумний час Хадiза з улемáми  
Несла в святiлище дарi великi,  
Щоб караван жерци своїми молитвами  
Перевели черес пустiни дiкi.  
Побачивши свого коханця молодого  
В руках у душманiв лихих, запéклих,  
Мов у стальних клiщах и ледьви вже живого,  
Озвалась у словах нижних да теплих,  
Черес приятелiв и слуг своїх дотепних.

XX.

Як віск од сонечка, так змякнули від злота  
Лихі жерці. Пригасла ворожнєта,  
И навіженная, розлючена темнота  
Покіннула душити Магомєта.  
И, вірвавши из рук попихачів жерецьких,  
Хадіза в караван єго послала,  
У Сірию, до городів торгівих Кгрєцьких,  
Йти черєс сухі степі казала,  
И так слугу свого від смєрти рятувала

XXI.

Синаю, горо славна и святá во віки!  
Чи чуюш, хто се, в образі смиреннім,  
Наблизивсь до тебе? Се знов пророк великий,  
Крушитель ідољства в вертепі темнім,  
В вертепі, де попи прославились розбоєм,  
И „чорну дань“ на всіх нас наложили,  
И повелили нам, щоб ми кривавим боєм  
И ядом підступу людєй душили,  
А ім, из віку в вік, сліпуючи служили.

XXII.

Загледівши твою священную вершіну,  
З верблюда ссів слуга Хадізи дівний,  
Роскінув подрану в Каабі жупаніну.  
И сотворів намаз, обряд старинний.  
Крижем простєршися, облобизав ту зємлю,  
Що вождь Израїльський топтав ногами,  
Як піщу з небесі випрошував дарємню  
И воду с каменя точив річками.  
И наповав народ з верблюдами и биками.

XXIII.

Був ранок, и земля ще тільки нагрівалась.  
Під по́дихом ночної прохоло́ди.  
Кріз прозирний туман, гора Сина́й здавалась  
Ковче́гом золотім, вінце́м приро́ди, —  
Ковче́гом тим святім, що дво́е херуві́мів,  
Та́йственними крі́льми осі́няли,  
И бесті́лесного Владі́ку се́рафі́мів  
У ся́єві свої́м изобража́ли  
Перед ті́лесними Ізра́їля оча́ми.

XXIV.

„Якою́ був есі́ ти сі́лою натхне́ний,  
Проро́че Бо́жий, дү́ху яснозря́чий ?  
Промо́вив Магоме́т в душі́ свої́й смире́нній,  
В душі́ на пра́вду и любо́в гаря́чій :  
Чого́ жезлу́ тво́ймү и ка́мінь по́коря́вся,  
И не́бо слү́хало тво́го глаго́лу ?  
Як ти над всі́ грі́хі Ізра́їля підня́вся ?  
Як се́ред блискави́ць зійшо́в на го́ру,  
И удо́сто́ївся из Ві́чним розго́вору“ ?

XXV.

Стоя́ли всі́ круго́м и дівом дивува́лись  
То́му нама́зові се́ре́д до́роги,  
Покло́нам тим земні́м, що з ні́ми вирива́лись  
Слова́ які́сь душе́вної тре́воги . . . .  
„Ось слү́хай, Магоме́т, сказа́в ота́ман сі́вий :  
Ми ба́чимо, що ти, чере́с ту сва́рку  
Ж жерця́ми в ка́пищі, зроби́всь мов юроді́вий,  
А був ти хлопець дү́же до́брый з ма́лку,  
И ба́чити тебе́ та́ким химерним жа́лко.

XXVI.

„Та ще ж Хадіза нам, кохана наша пані,  
Наказ дала — тебе, як око в лобі,  
В дорозі берегти. Святе її бажання:  
Бо так тебе терзали там жоретого  
(Отсі самі слова міні вложила в ўхо),  
Що, дівлячись на тебе, вся тремтіла,  
Колиб не візівнув есі між злюк и дўха....  
И відойті до дому не хотіла,  
А все тобі у слід, мов синові, гледіла

XXVII.

„Ще вельми молодá, сестра тобі літами,  
Та не було дітей в її старого,  
То и ми, отамані, її здаємось синами.  
Пожалься Бóже, віку молодого!  
Казав міні факір, що хоче йти в черниці  
И все добро на манастир оддати.  
Такіи другої и не знаю молодіци,  
Вона не пані нам, а рідна мати:  
То мусимо иї всяк служіти и вгождати

XXVIII.

„Встань, Магомéте: ось колодізь при дорозі,  
Що людям не дає від згаги вмёрти.  
Хтось вікопав у помислах о Бóзі:  
Надписано: Благотвори и по смёрти.  
Тут бúde нам гаразд верблюди попаса́ти  
Поснідаймо: бо ти вже цілі сўтки  
Не ів, не пив воді, мов хочеш помірати.  
Тебе гніту́ть якісь таёмні дўмки....  
Моли́сь, то и закінчи́ш ис совістю рахўнки“.



XXIX.

— „Рахунки є совістю! . . . Ось подивісь на зорю,  
Як перлами лялію обсяпає,  
Або на лебеді, як плещуцця на мору :  
Так дух мій перед Господом сяє“.  
И Магомёт устав, и віріє перед німи.  
Товариші ёго не впізнавали . . . .  
Якімись дівними, усім немов чужими,  
Ёго и постать и облічче ста́ли.  
Всі оступілися, ззира́лись и мовча́ли.

XXX.

„Господь мене́ крепіть не хлібом, іншим бра́шном,  
А напоїв водою́ благодати́ :  
Трапезуватиму́ під небеса́ми сма́шно  
На тій горі, мов у царській пала́ті“.  
И пішки він пійшо́в степом од карава́на —  
Ніхто́ не смів ёго́ впиня́ть слова́ми, —  
И в ма́реві світи́всь, мов серед океа́на  
Сяє́ молоді́к над облака́ми.  
Диві́лись ёму́ в слід, розво́дючи рука́ми.

XXXI.

„Хлопята! обізва́всь акга́, ота́ман сівий,  
Возьміть ви по шма́тку паві́дла з ме́дом,  
Сіда́йте на свої бахма́ти довгогри́ві,  
И і́дте на́зирцем за Магоме́том.  
Луки́ и рати́ща за́далегі́дь готу́йте :  
Бо в тій горі́ непе́вно по байра́ках.  
Мов на розбі́йника, на зві́ря там ча́ту́йте . . .  
Не зна́є Магомёт из ро́ду стра́ха :  
То ви гледі́ть, щоб як не згі́нув бідола́ха“.

XXXII.

Розлігся караван при степовій дорозі,  
На вкóлішки поцадали верблюди.  
Мов у чумацькому укладистому вóзі,  
Харчей у вьюках пóвно и посуди.  
„Нехай в Едемі той мов пальма процвітає,  
Хто віконав колодізь сей спасенний“!  
Речé старій акга, и брашно розділяє:  
Финіки, смóкви, в маслі сир пряжений,  
Павідло медовé и кóфії лікарственній.

XXXIII.

Колі ж курить-летить до них щось по пустині,  
Мов стрóбус той цібатий, довгоногий.  
„Се з Мекки шлють до нас якісь нові новини...  
Коліб не надалі печали да тревóги“!  
Прибіг іздець, як жар. Коняка вáжко діше;  
Весь ціною, мов карабель, окрився;  
Бокáми, мов той міх у коваля, коліше;  
В пісок ногáми по борідки врівся.  
Знемóжений іздець на гріву похилівся.

XXXIV.

Се від Хадізи лист, довженний, кручковатий...  
По чóрному червóним пописала.  
Не кожен би й факір ззумів ёго читати.  
В томú листі так до акги казала:  
„Благополучен будь у пїщі и в напої,  
Отáмане акго, во вік щасливий,  
И догоді міні в моїй вельмóжній во́лі,  
Хадізі, госпожі твоїй правдівій.  
Бувайте й юнакі из ним щасливі й живі“!

XXXV.

До сёрця рúку всі, як лічить, прикладáли,  
Хиліли гóлову кг землі смире́нно;  
Як бо́дякі верблúд, слова́ с письма́ ковта́ли,  
Від побі́сти ж в очу́ робілось те́мно.  
„На мо́рі сінёму вві сні́ я опині́лась.  
Ревлі́, мов буга́ї, страше́нні фі́лі  
Одні́м одна́ звізда́ на небеса́х світі́лась.  
Вітри́ вовка́ми скі́глили та ві́ли,  
И з Магоме́том ми, мов два листкі́, тремті́ли.

XXXVI.

„Неха́й мене́ прости́ть: бо він не зна́с стра́ху.  
Так сні́лось. Аж дивлю́сь, ёго́ не ста́ло....  
Ёго́ неща́сного, блідо́го бідола́ху,  
Морське́ чудóвище вхопи́ло й ростерза́ло.  
Я гірко пла́кала, и слі́зми доповні́ла  
Реву́че мо́ре, глибині́ю бездо́нну,  
У гру́ди бі́лась, на собі́ оде́жу рва́ла. . .  
Розбу́джено мене́ плачу́щу-со́нну,  
И я тогди́ свою́ судьбу́ благословля́ла.

XXXVII.

„И знов засну́ла я; знов сон міні́ присни́вся:  
Седі́ли ми удво́х из ним над мо́рем;  
У мо́ре-зе́ркало небе́сний склеп диві́вся  
И дух, уто́млений неда́внім го́рем,  
Відпочива́в. Аж ось вода́ заколиха́лась,  
И с під води́ чудóвище страше́нне  
На бе́ріг ла́пами дере́цця. Я переляка́лась,  
А він: „Не бі́йсь нічо́го коло мене́:  
„Диві́сь, як ла́щицця се чу́дище мерзе́не“.

XXXVIII.

„И справді приповзло вонó; мов пєс ласкавий,  
Хвостом виляло и заговорило:  
„Ти — світ землі новий, новий архангел слави,  
„Ти — віковичне правоті світїло“....  
Тут море заревло, земля заколихалась,  
И все під небесами стрепенулось:  
Морська вода з огнем в хаос перемішалась...  
Я серцем як дитя мале вжахнулась,  
И с криком и плачем трепещучи прошинулась.

XXXIX.

„Тепер, подумавши над сіми снами  
И всі видіння вваживши глибоко,  
Я бачу, що не спить, а світиця над нами  
Аллахове всевідящее око.  
Аллах, ёго се Бог, єдиний, бесконечний...  
Не раз я чула, як він озивався  
Серед людей сліпих, на істину беспечних,  
Як духа в них свого влить силкувавсь,  
И той Аллах міні у сяєві являвся.

XI.

„Нехай же Магомєт над вами старшинєе.  
Я мушу и сама ёму корітись:  
Він на своїй главі десніцю Божу чує,  
Владікою дав Бог ёму родітись.  
Корітеся ёму, и щò він вам накаже,  
Моя під тим рука и підпись власна.  
Да не смущаєцця сим словом серце ваше:  
В моім добрі я самовластна.  
Нехай же служить вам в дорозі доля щасна“!



XLI.

На світі не одна Марія Макгдаліна  
Пророчими очіма прозира́ла,  
Що в ну́жденнім лиці сія́ла Бо́жа сі́ла.  
И на вікі́ вікі́в мир озаря́ла.  
Хаді́за ста́лася звіздóю на Востóці,  
Новоявлéнною зорéю правди :  
Не поми́лилася вона́ в свої́м Прорóці,  
Благові́стítелі любві́ й одра́ди,  
Гоні́телі в лю́дях олжі́, лука́вства, зра́ди.

XLII.

Та де ж те се́рденько жіно́че, по́вне жа́ру,  
Що б наскрі́зь не пробі́в ёго́ мі́ч лю́тий,  
Що б не достáлося тревóгам на потáлу,  
Котри́х ёму́ й на не́бі не забу́ти?  
Хаді́зо! ти вво́ сні́ заваго́ніла го́рем;  
Під се́рцем бу́деш ваготу́ носі́ти ;  
Гаря́чих ві́ллеш ти не рі́чку, ці́ле мо́ре,  
И бу́деш сме́рти в Го́спода просі́ти,  
Щоб сю́ страшну́ на сві́т дити́пу не роді́ти

XLIII.

Де ж Маго́мет, отáман каравáна,  
Новий прорóк, посв́ячений любóв'ью ?  
Тепе́р за не́го́ всі́, як за свогó гетьма́на,  
Готóві йти́ до сме́ртяно́го бо́ю.  
Дале́ко вже забра́всь у степ : бо він ходóю  
Був дру́гий Митрадáт Понті́йський,  
Що насмія́вь не раз над кінськóю ступóю,  
Як уганя́в за ним диктáтор Рі́мський  
За той, що да́вся нам в знакі́, півъ́остров  
[Крї́мський.]

XLIV.

Жива́ від се́рця річ небесну́ сі́лу ма́є:  
    Бо жéницина — прорóк ново́ї віри.  
Не так, як письмакі́, вона́ ум оберта́є,  
    Не так слова́ куé, як лицеміри.  
Хадізіна душа́ у слуг її вселі́лась,  
    И Магомéт для них преобразі́вся,  
Немо́в с перéд очéй заві́са відслоні́лась,  
    Немо́в їх рóзум з ра́зу просвіті́вся,  
Або́ в перéпутті́ ім херуві́м яві́вся.

XLV.

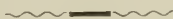
„Не да́рмо звір присні́всь Хадізі́ милості́вій!  
    Речé старі́й акга́ в тяжкі́й тревóзі.  
Коня́ міні́, коня́!... О ча́су нещаслі́вий!“  
    И стрóвусом помча́вся по дорóзі.  
Як се́рце заки́пить чи ра́достю, чи го́рем,  
    Він ста́рість, мов одéжу, с пліч скі́дає,  
И дух ё́го палкі́й ші́роким гра́є мо́рем,  
    И по́ломъем у го́лову бурха́є....  
Таки́й Ара́б, таки́м ё́го вселéнна зна́є.

XLVI.

Ара́бе, посланці́ю свято́ї пра́вди з не́ба!  
    Ти, чі́стий ключу́ чéсти и свобóди!  
Красо́ висóких дум, квітóк яснóго Фéба,  
    Корóно чолові́цької при́роди!  
Ми, зерка́ло німе́ наро́дів благоро́дних,  
    Твій о́бра́з но́симо в душі́ убо́гій,  
И, серед всіх твоі́х забúтків иноро́дних  
    На мані́вцях вселéнської́ дорóги,  
Найви́разні́йш твій тип хова́ем чі́стий, стрóгий.

XLVII.

Тим я одін дзвонію у струни золотії  
    Про те, щò ворогії твої лукаві  
Осмійують-хулять, мов дуросвіцькі мрії, —  
    Твої культурні праці величаві.  
Колі́б хоть стих одін з бандури мовчязної  
    З вітрами залетів у славну Мекку, —  
Він, мо́же б, доторкнүвсь крилóm душі чуткої,  
    Мов той зефір у полуденну спеку,  
И спогадали б там про рódичку далéку....







## ПІСНЯ ДРУГА.

### I.

„Господь мене пасе“, казав колись щасливий  
Ізраїльський народ у Палестині,  
Як зацвіли саді над водами та ніви,  
Немов у нашій рідній Україні.  
Мовляла сі слова и в городі Хадізи  
Душá лагідна, богобоязлива.  
Скрізь пішино слáлися, мов златоткáні ризи,  
Лані филиєстого, густого жи́нва,  
И обиймáлася з вино́кгроном оліва.

### II.

А тіхі річенькі леліли проміж німи,  
И на́дили дівча́т у чісту во́ду,  
Щоб сміхом, жа́ртами, піснями голосніми,  
Мов ча́рами, надіхали при́роду.  
Зійді, хто світ вида́в, на ті підгірря пішні,  
Що па́льмами й платана́ми окрілись.  
Зійді, хто світ вида́в, на го́рі ті велишні,

Що по над хмарами затуманілись:  
Такі дива тобі хіба у мріях снілись.

III.

Чатують в'єлетні свій рай, своєю долину;  
И сніговими ч'алмами сіяють;  
Кедрами-б'урками окріли плечі й спіну:  
Чатовників гром'ами окликають.  
Між тими горами, стовп'ами мироздан'ня.  
Хадіза пішним заїмником сід'ала,  
И на всі чудеса Господнього создання  
Мов из висот підоблачних гляділа,  
А мислями в сухі степі й поля летіла.

IV.

Там, на песковому, безостровному морі,  
Плив карабель-верблюд, що всі її надії,  
Всі радощі її, всі уповання в горі  
И всі затанені жіночі мрії  
Містив, хранив и крив, невідомий нікому,  
Аллаху одному, любови Б'огу,  
Его Аллахові, єдиному свят'ому,  
Одкриті. На її тяжку трев'огу,  
Верст'ав той карабель непевную дор'огу.

V.

Тут и хаті й лавкі всі килем'ами кріті;  
Тут завієі густі од вітру захищають;  
Тут м'ури камян'иць у з'ємлю тв'єрдо вріті:  
Громі з з'ємлею разом їх хитають.  
А там, на морі тім песковому хибк'ому,  
Верблюда гуррик'ан из ніг валяе,

И філями песку, мов човнику легкому,  
Зато́плени бокі бье-заливае...  
О Гóсподи! тво́я рука ёго спасае.

VI.

Спасе тво́я ми́цна́ десни́ця й Магоме́та,  
Сей світ у те́мряві серде́ць жорсто́ких,  
И не раді́тyme запéкла ворожне́та  
По капи́щахъ блиску́чих та висóких,  
Що, мов той гад в раю́, в роскішних вертогра́дах,  
Звива́ецця, сичи́ть, жоло́м колі́ше,  
Хова́е сме́рти яд в цяцько́ваних прина́дах,  
На пра́ведни́сть важéнним духом ді́ше,  
И при́суди стра́шні наро́долю́бцям пи́ше.

VII.

Такі-то по́мисли одра́дні и сумні́і  
Лита́ли над самі́тнёю душе́ю,  
Фарбовесі́льчаті, мов хма́ри дощові́і,  
Що й ся́ють и грі́млять понад земле́ю.  
О вродо пи́шная, людзькі́х очей уті́хо!  
Про що́ тебе́ нам до́ля посла́е?  
Хиба́ про те, щоб ми ще гли́бше чу́ли ли́хо,  
Як нам воно́ на се́рце наляга́е,  
И наш э́дем земні́й в ге́енну оберта́е?

VIII.

Хиба́ ж про те?... Вона́, краса́ людéй, Хаді́за,  
Вроді́лась, мов та жемчужи́на в мо́рі,  
Бес пля́ми, осяйна́ як в Азраі́ла рі́за,  
Та й потону́ла у си́рцтва го́рі.  
Тепе́р, немóв пісно́писе́нній Суламі́ті,

Алла́х з небес ій „брата“ посилає,  
Усі весело́щі, всі солодо́щі в світі  
Оча́м ії душі́, мов сон, явля́є, —  
И в не́ї з рук ёго́, як віхрем, вирива́є.

IX.

„Ні, не Алла́х, жерці́, кощунники Алла́ха,  
Нечіста сі́ла ро́зуму людзько́го.  
Спокі́йсь, душе́ моя́, не заміра́й від стра́ха:  
Жив Бог на небеса́х! впова́й на не́го.  
Неха́й вони́ в мене́ одні́муть сі́ пала́ти,  
Широкоплéчі під ке́драми го́ри,  
Мо́ї сади́, дуги́, мо́ї поля́ бага́ті,  
Верблю́ди у степа́х и су́дна в мо́рі, —  
Не му́шу я тону́ть, як у безодні́, в го́рі!

X.

„Аб́і він тільки́ був на світі́, со́нце пра́вди...  
Краса́ людзько́го ро́зуму и се́рця,  
Перенесу́ тогди́ я всі́ людзькі́ непра́вди...  
Неха́й из мене́ й во́рог насмі́єцца;  
Неха́й мене́ из ним леда́чі проклина́ють,  
Безбо́жеством зову́ть святе́ натхне́нне;  
Неха́й на по́сміх нас всесві́тній виставля́ють,  
И обре́кають на дурне́ гоне́нне:  
Для мене́ бу́де се́ — небес́ благослове́нне“!

XI.

Так у сумні́й душі́ Хади́за промовля́ла,  
Зітха́ючи від се́рця в самоті́ні,  
Немо́в з зефі́рами три́цятостру́нна гра́ла,  
Суму́ючи по рідні́й Укра́їні;

Немов на могилках вітри листочки рвали  
    Іс повних роз, над прахом серцю любим,  
І благовонієм одрадним исповняли  
    Жилище спомінок, котрі голубим,  
Дарма що черес те свою веселість губим.

## XII.

Хадізо ! подивісь : чи то орел крилатий  
    За дрофою між нивами шугає,  
Чи кінь під іздецем, дракон огнедихатий,  
    Летить и мов дорóгу пожирає ?  
Жерé дорóгу кінь, жерé не нажерéцця ...  
    Палкий іздець, як ратище схилився ...  
Чогó ж так серденько замéрло ? чом не б'єцця ?  
    Мов лóтий звір зубáми в нéго впівся.  
И Бóжий світ сукно́м похоронни́м окрився.

## XIII.

„О снi мої страшні, моє пророкуванне“ !  
    Рекла́ Хадіза, и нежива впа́ла.  
Над нею ма́мка в плач ; між слугами риданне ...  
    Вона́. мов білий віск, німа лежала́.  
Иде́ з листом іздець, у зéмлю втупив о́чі ...  
    Так ! се́рце з да́леку бідú почу́ло ...  
Справділись ві́щі снi, яснóвиддя прорóчі !  
    Ви, ра́дощі, до ра́ю полину́ли,  
И зéмлю тра́вуром на віки обгорну́ли !

## XIV.

Вона́ злила́ всіх слуг в одно́ духóвне тіло,  
    Надихала́ іх вірою свято́ю,  
И, мов той херувім, на не́бо відлétила,



Сіяючи, як сонце, красотою.  
„О, положу ж на ній страшне рукописанне!  
Рече іздець, облівшись слезами:  
Нехай їй Азраїл несе, на привітанне,  
Туди, де слези не течуть річками,  
А райськими цвітуть цілющими квітками“!

### XV.

Почула віддалік Хадіза віщим духом  
Самун той, що на світі звать бідюю.  
Їго познаємо не оком и не вухом:  
Він віє сном лихим, гнетє журбою.  
Тепер, мов під ножем, нещасна стрепенулась;  
Очіма повелá и стіха встала.  
Взяла той лист страшній. Мов на кинджал на-  
С такою болестю єго читала, [ткнулась,  
И, як од холоду, читаючи дріжала.

### XVI.

Старій акга писав: „Хадізо милостіва!  
Да буде тінь твоя широкá и довга!  
Да будеш ти во вік весела и щаслива!  
И щоб лиліями цвіла твоя дорóга!  
Не відпускали ми гонця твого бистрого,  
Задержали, як вітра у печері:  
Бо відповідне в нас було б непевне слово,  
Писали б до тебе одні химери.  
Тепер же широко рошчїним правді двері.

### XVII.

„Хадізо! спогадай, що все зникає с світа...  
Земля стоїть. а люде переходять.

Сёго небёсного вселёнського завіта  
Ніякі мўдроці не перешко́дять.  
Усякий чоловік — трава́ на зла́чнім полі,  
А дні ё́го — кві́тки на стебелі́ні ...  
Чи жи́ти, чи вми́ра́ть, воно́ не в на́шій во́лі ...  
Одцві́темо́ в одній ма́лій часі́ні,  
Цві́стіму́ть і́нші там, де цві́темо́ ми ні́ні.

### XVIII.

„Як лист прийшо́в до нас, яка́сь чудо́вна сі́ла  
Вхопи́ла с каравана́ Магоме́та,  
И понесла́ степо́м туди́, де б не посмі́ла  
Людзька́ рука́ розо́пясті́ наме́та.  
В захма́рню висоту́, на го́ру камяни́сту  
Бажа́в леті́ти, як орлі́ літа́ють,  
Щоб там трапезува́ть трапезу́ Бо́жу чи́сту,  
Де блискави́ць зубча́сті стрі́ли ся́ють,  
Громі́ про Го́спода до сме́ртних промовля́ють.

### XIX.

„Я на́гонцем побі́г мої́м коне́м крила́тим,  
И ве́рхи розісла́в хлопя́т мото́рних,  
Щоб на горі́ ё́го з очей́ нам не втеря́ти,  
Серед тих скель, стовпів́ предві́чних чо́рних.  
И са́ме довело́сь тогди́ ё́го здогна́ти,  
Як лю́тий барс до не́го из за кру́чи,  
Мов кіт страшний́, рябий́ мургуропо́лосатий́,  
Плигну́в и прита́ївсь, здобі́чи ждучи́.  
Я ра́тищем метну́в, як блиска́вка зза ту́чи.

XX.

„Звіріюка, мов дракóн, круг рáтища обв́вся;  
Хлопáта из луків ёго доб́или,  
И кóжен з нас умóм и сёрцем весел́вся,  
Що Магомéта ми оборон́или.  
Аж д́вимось кругóм — нема́ ёго між на́ми.  
Шукáти, клікати, — лунá лунáе,  
И проміж скéлями сумні́ми голосáми  
Наш гук гучн́й зникáе, замовкáе...  
Мовч́ть пуст́ня знов, як смёрти сон н́мáя.

XXI.

„Корóтке слóво: вже с́м день, як під горóю  
Ми сто́мó, коч́ем каравáном.  
С́м день шукáемо уся́кою порóю, —  
Обмáнóе над́я нас обмáном...  
А шќру бáрсову, на дóказ п́клува́ння  
Про на́шого отáмана и пáна,  
Шлемó тобі з листóм, вельмóжна на́ша пáні.  
Бувáй по стáрому до нас ласкáва,  
И да возв́сицця тво́я під не́бо слáва“!

XXII.

Росплáстаний леж́ть звіріюка перед не́ю,  
Мов спить, на́вшивсь л́одзькóго мяс́ва,  
И, так як на труну́, з уб́тою душ́ею,  
Схил́лася Хад́за, л́дв́ві ж́ва:  
„Не хóчу й́шого, поќй ще д́шу, лóжа:  
Умру́ на ц́м страш́нн́м кладов́щ́!  
Прий́м менé, рукó всемлост́ва Бóжа,  
Жар́ну в пóпел́ на пожар́щ́!  
Поќнь, душ́ мо́я, поќнь своé жил́ще“!



## XXIII.

II, як по матері малолітки сумують,  
 Так сум німий обняв усю госпóду.  
 Ії великий жаль роздёртим сёрцем чують,  
 II всіх немóв опущено у вóду.  
 Веселе займище зробилось могилка́ми.  
 Оплакують Хадізу вірні слуги.  
 Свій плач ис тёплими мішають молитва́ми,  
 Всесвітнім врачевствóм тяжкої ту́ги  
 II бесконечної сердечної недуги.

## XXIV.

Безуміє любві, безуміє печалі!  
 Найлүччі ліки ви у Бóга жи́зни:  
 Ви, мов ті одводні спасітельні кана́ли,  
 Ратуйте наш дух в ёго оччи́зни:  
 Не даєте гіркій печалі ви заліти  
 Оччи́зну дүха, рóзум благорóдний.  
 II мрїями, мов сном, одводите несітніи  
 Очча́яннем той бїстрень перехóдний,  
 Що оберну́в би дух у степ сухій, жосткій, бес-  
 [плóдний.

## XXV.

Безуміє любві з безумієм печалі  
 Хадізу, мов джумá, опанувáли,  
 II всі заповідні, святі ії скрижа́лі  
 Мерéжками фанта́зії затка́ли.  
 Прирóда не змогла́ з недүгою борóтись,  
 Из безладом духóвним и тілє́сним,  
 II здобула́ зі дна душі́ свою́ літо́пись  
 Тим помишлє́ніям величнóчєсним,  
 Котрі наш дух ведуть по мановцям небє́сним.

XXVI.

Літопись пісано ще в óни літа юни,  
Як Магомét не Сірії верну́вся,  
И в серці у ёго нові озва́лись стру́ни,  
И дух новій в ёго душі про́шну́вся,  
И проповідував він дівчині Хадізі  
Слова́ любви́ Проро́ка з Назаре́та,  
И, мов в архангельській ясній небесній різі,  
Явля́лась їй приро́да Магоме́та,  
Ще з óтрочеських літ вели́кого поета.

XXVII.

Чужій поезії, поганій и в свято́му,  
Світ возмуті́в її исто́чник чістий,  
И діду сівому, сатра́пові скупому,  
Закóнно сочета́в сей дух огня́стий.  
Зробі́в с Хадізі він немóв Макгдалу дру́гу...  
Та смерть ко́скою ўзи розв'язала,  
И во́лю їй дала́; и тяжкую на́ру́гу  
Вона́ умом просві́тленим позна́ла,  
И серце́м над людьми́, як Божество́, сия́ла.

XXVIII.

Сі го́ри-веле́тні оку́тані ке́драми,  
Дзвінко́голо́сі в ске́лях водопа́ди.  
Сади́ з Эде́мськими живу́щими квітка́ми,  
С котри́х плелі́ вінки́ собі́ дри́яди.  
Усі́ вони́ про те Хадізі́ свідкува́ли,  
Як Магомét мали́й став перед не́ю  
С слова́ми істени́, що ду́шу підійма́ли  
Над ме́ртвою в олжі́ свої́й земле́ю,  
И до небесно́ї, ново́ї жи́зні зва́ли.

XXIX.

Тепер всі ті слова в душі в її озвались,  
    І серце в полоні, и розум обернули ;  
Всі речі відимі з незримими змішались,  
    І в безумі, як в морі, утонули.  
Вона не на землі витає, а на небі,  
    І в царство Божє немошніх скликає ;  
Плачущих, мов дітей, куклобить коло себе:  
    Смиреним світ в наслідство розділяє,  
А правди жаждущих на віки вдовольняє.

XXX.

То здаєця їй, щò ось вона якась блудниця,  
    Сосуд нечистоті да перелюбства,  
На райськїм дереві отруїлива гниліця,  
    Знарядде підступу и душоубства.  
І, руки лаючи з душевної тривоги,  
    До ніг своїмұ Пророкови впадає ;  
Потоком сліз гірких єму обмивши ноги,  
    Роспущеним волосєм обтирає,  
Согнаннем жалібним серця всім роздирає.

XXXI.

Знов, заспокоївшись, сидить коло криниці,  
    Приход Учїтеля благословляє,  
І, мов у віщї посвяченої жриці,  
    Из уст її пророцтво излетає:  
„Ти жїзні вічної водою нас напїш,  
    Що жажди вже не знатимем ніколи ;  
Ти храм невідимий, храм дұха нам пострїш,  
    Созїждуть нам єго твої глаголи,  
Любови и істини незіблемі престόли“.

XXXII.

То хóдить по сада́х, немóв когó шука́е.  
„Де ти? де ти? куди́ від мене́ скрив́ся?  
О Магомéте! де твої́ молоді́к сия́є?  
В які́ блискучі́ вóди задиві́вся?  
Ти перейшо́в у рай по ша́блі Азраї́ла;  
Я гíну тут серéд люде́й мерзéних,  
Що и тво́я душа́ ясна́ не освіті́ла  
Розбі́йницьких верте́пів, душ і́х те́мних,  
Жили́щ духі́в лихі́х, изгна́нників підзе́мних“.

XXXIII.

Аж по́ки ве́рнеця знемо́жена до до́му,  
Поки́ її́ під ру́ки у світли́цю  
Зомлі́лу приведе́уть. В очча́янні німо́му  
Верта́ецця в буді́нок, як в темні́цю.  
И ме́ртва па́дає на ба́реа, мов стрі́лою  
І́ страше́нна думка́ пробива́є.  
Круго́м прислу́жниці, ота́рою німо́ю,  
Стоя́ть плачу́щі, и ніхто́ не зна́є,  
Чи ще́ зіста́лась в ній́ хоть і́скорка жива́я.

XXXIV.

И так мина́ють дні́, мина́ють ті́жні ці́лі.  
І́ годую́ть, як малу́ дити́ну.  
То га́снуть, як ого́нь її́ духо́вні сі́ли,  
То запала́ють на яку́сь часи́ну.  
У двéрі стукотя́ть черні́ці з молитва́ми,  
Жерці́ несуть кумі́ри чудотво́рні...  
С плаче́м од них вона́, закрі́вши вид рука́ми,  
Бежі́ть у сад між кипарі́си чо́рні.  
Нена́виден і́й став жере́цький торг тлетво́рний.



XXXV.

Хадізо, чистая любóви жемчужи́но  
На дні глибо́кого розлу́ки мо́ря!  
Приро́ди ма́тери пеще́на ти дити́но,  
Роскішна кві́тко під морóзом го́ря!  
Ще со́нечко тво́е ясне́ не закоти́лось,  
И сме́рть ё́го проми́ння не згаси́ла:  
Віт тебе́ хма́рами лице́ ё́го закрито́сь,  
Та й знов себе́ на сві́ті проя́вила  
Ё́го спаси́тельна, животво́ряща си́ла.

XXXVI.

По тій то́бі страши́й и памя́тній доро́зі,  
Де ки́нь жер зе́млю, мов драко́н крила́тий,  
И де пие́мó, в тво́ій прози́рливій тревóзі,  
Зъуми́ла ти віддалеки́ читати́, —  
Стови ку́ряви иде́, мов о́блако в пусти́ні,  
Що ну́жденний наро́д вело́ на спе́ці  
До медови́х річо́к в блаже́нній Палести́ні  
По дну морсько́му, мов по півни́й сте́зці,  
Проро́че о́блако впоко́ю й благости́ні.

XXXVII.

В ти́м о́блаці немóв у мо́рі потопа́ють  
Верблю́ди, байдаки́ песків сипу́чих,  
И ча́лми над ними́ біліючи́ сия́ють,  
Як ві́чний сніг на го́рах из за ту́чи.  
А перéд о́блаком, немóв на малюва́нні,  
Рису́ецця ви́разно ки́нь грива́стий,  
И на коні́ ізде́ць, в карма́зиннім жупа́ні,  
Тонкі́й, легкі́й, плечи́стий и груда́стий,  
Мов ца́рственний о́рел на скелі́ в океа́ні.

XXXVIII.

О, не кажіть, хто се! сама Хадіза знає:  
У неї в сёрденьку для не́го о́чі.  
Душа́ її немóв из ме́ртвих воскресає,  
Ії світ засея́в, як со́нце сере́д но́чи  
„Летіть, вітрі, ё́го на кри́ла підхо́йте,  
Як Вічного небесні херувіми.  
И шві́тче бли́скавки до мене́ принесі́те!  
Умру́, не доживу́ я до хвилі́ни,  
Що осяйне́ мене́ очі́ма він свої́ми“.

XXXIX.

Наста́ла ж та хвилі́на неі́мовірна,  
И перед не́ю він, мов рай, сия́є.  
Круго́м — як сад цвіте́: зібра́лась че́лядь вірна,  
Ё́го слова́ уші́ма пожира́є.  
„Благослове́нна будь між же́нами, Хадізо!  
Тебе́ вітаю́ з Бо́жого велі́ння.  
О світоза́рная свято́го ду́ха різо́!  
Сия́й на ве́і гряду́щі поколі́ння,  
Як вічна пра́ведність, що не дозна́є тлі́ння.

XL.

„Воді́в мене́ Алла́х по камя́ній пусти́ні.  
Я звіря́ бив очі́ма, як стріло́ю,  
И дівного́ дозна́в в за́блачній святі́ні,  
И дівне ста́лося там на́до мно́ю.  
И де става́в ступне́м, де з рі́ччю оберну́веш  
Усю́ди до мене́ серця́ хили́лись.  
З бага́цтвом до тебе́, Хадізо, я верну́вся:  
Під здо́биччю верблю́ди ввереди́лись,  
И лю́де, мов кві́ткі, в са́ети наряді́лись.



XLI.

„Та всі шовкі, парчі, кармазини, блавати,  
Се все — мов прах дорожній на жупані  
Протів великої спасення благодати,  
Котру привіз я милостівій пані.  
Що на Синаї горі Мойсею возвістилось,  
Те поновів бессмертний Син Марії:  
Їмү вся істена божественна відкрилась;  
Розмаїв, мов туман, він дікі мрії,  
Що зміслено, ждучі Жидівського Мессії.

XLII.

„Сього великого Пророка не пророків  
Носів я з малку в серці чистім, тихім.  
Він сохранив мене од всіх мирських пороків,  
Зробив мене з мизерного великим.  
Я крильми полетів туди з горі Синаї,  
Де притаїлися Несторіяне,  
Куди загнала їх рука попів лихаї,  
Що хіляця під неї Християне,  
Як під жерців у нас нагнулися Поганає.

XLIII.

„И, мов той олень, пив живу у них я воду,  
И потечуть річки животворяші  
Иш черева мого. Від сходу до заходу  
Засяє світ, и люде будуть зрящі.  
Аллах мене послав. Я тинь єго побачив  
Очіма смертними на тім Синаю.  
Аллах міні владить народами призначив,  
И просвітв мене дивами свого раю...  
Се вам, як посланець Аллаха, возвіцаю’.

XLIV.

Схилились всі кругом, и в но́ги впáла  
Проро́кові Хадíза милостíва;  
Як рáняшна росá блискуча, трепетáла,  
Священною покóрою щасліва.  
„Од нíні я тво́я раба́, и всі мо́ї достáтки,  
И все, щò маю́, все то́бі вручаю́:  
Сріблó и зóлото, ма́етки й ста́тки.  
Нічо́го для себе́ не зоставляю́,  
И дя́ки віт тебе́, Проро́че, не бажаю́“.

XLV.

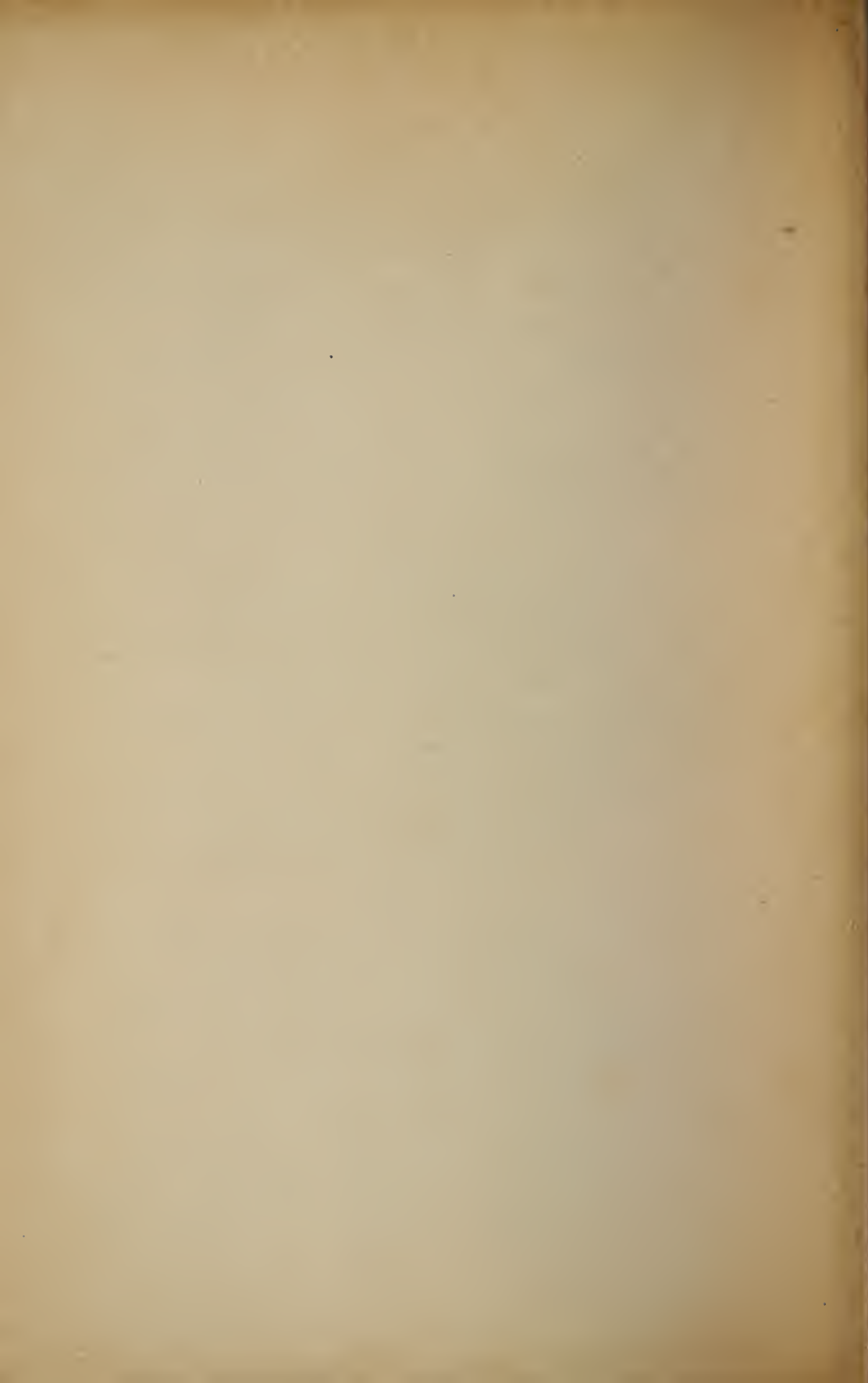
— „Ти не раба́, о, ні! владíчиця ти пішна.  
Седíтимеш у мене́ на престóлі,  
Як со́нце осайна́, як Божество́ велишна,  
Свобóдна як той вітер в чістíм полі  
Устань, внемлі и знай: Всевішнёго уста́ми,  
В мо́ім пості́ й молітві семидне́вній,  
Благословéн во вік сою́з любові́ між на́ми,  
Як да́но зріть міні́ дивá Эде́мні  
В Алла́ховій обітелі́ надзе́мній“.

XLVI.

Ревну́ли казані́, и загу́лі тиміа́ни.  
Мов Соломо́н во дні́ сво́єї сла́ви,  
Бага́цтвом, вро́дою, премудро́стю вінча́нний,  
Одда́в Проро́к день бра́чний на забáви.  
Зраді́ли всі ховмі́ у за́ймищі́ Хадíзи,  
И го́ри радо́стю препояса́лись;  
Поля́ світі́лися, мов херуві́мські рі́зи;  
И со́нцем лю́бо во́ди цілува́лись,  
А небеса́́ благі́ диві́лись осміха́лись.

---









Ал. С. Юркéвич, на Вонвозóвій №. 4, вві Львóві,  
ма́е в се́бе на схóванці видáння П. А. Кулі́ша:

1. „Хуторна́ Пое́зія“ (ц. 1 кгúльден);
2. „Кра́шанка“ (ц. 40 цент.);
3. „Шекспі́рові Тво́ри“, з мо́ви Брита́нської мо́-  
вою Укра́їнською попере́клада́в П. А. Кулі́ш. Том I.  
(ц. 3 кгúльде́ни);
4. „Магоме́т и Хади́за“, пое́ма (ц. 60 цент.).

За пере́силку в íнші міста́ и за гра́ницю нічо́го  
не дода́ляеця.

Слідо́м за сією́ невели́чкою пое́мою печáтати-  
ме́ця дра́ма то́го ж áвтора, під на́звою: „Ба́йда“.